

INFORME TÈCNIC SOBRE LA PART DOCUMENTAL I
GRÀFICA DEL FONS DEL LLINATGE RIQUER,
MARQUESOS DE BENAVENT I COMTES DE CASA
DÁVALLOS QUE ESTÀ EN MANS DEL SR. JAUME
MORELL

Versió 1
Riquer
Josep Ribas Solà
Arxiu Nacional de Catalunya
Sant Cugat del Vallès, novembre de 2023

1.- ORIGEN DEL FONTS

La família Riquer està documentada a Lleida a partir del 1429, a través del discret Pere Riquer, notari i doctor en lleis, prohom de la Paeria el 1431 i 1435, i mestre racional el 1437. Els seus descendents ascendiren a l'estament militar i, ja com a cavallers, foren un dels llinatges més preeminents de l'oligarquia ciutadana que governà Lleida durant l'edat moderna i exerciren sovint l'ofici de paer en cap. Joan Baptista de Riquer (1599-1618), cavaller, casà el 1600 amb Brianda de Vega i de Remolins, que aportà a la família Riquer la senyoria de Vinfaró i la resta de patrimoni del llinatge Remolins. El següent enllaç significatiu s'esdevingué el 1705, quan el noble Baltasar de Riquer i de Guíu (1675-1751) contragué matrimoni amb Maria Teresa de Sabater i d'Alemanya, filla del primer marquès de Benavent (títol atorgat per Felip V a Martí de Sabater i Agullana el 1703). El 1744, per la mort sense descendència d'Anton de Sabater i de Copons, segon marquès de Benavent, el marquesat i universal heretat dels Sabater passà als esposos Maria Teresa i Baltasar de Riquer convertits en els seus tercers titulars. Sumats els patrimonis Sabater, Sanz de Latrás i Agullana, rebuts el 1744, al seu propi, els Riquer esdevingueren senyors de Vinfaró (Urgell), Benavent de Segrià i Alandir (Segrià), Malacara (Segarra), Palau-sator (Empordà), Mipana i Ligüerre de Cinca (Aragó) i segurament en el llinatge noble més poderós de les terres de Ponent. Els Riquer abandonaren Lleida i s'establiren al carrer dels Escudellers de Barcelona (1761), on Felip-Mariano de Riquer i Sabater (1713-1794) manà la construcció de la casa familiar. El 1797 es produí un nou enllaç matrimonial rellevant amb el casament a Madrid de Borja de Riquer i de Ros (1768-1849) i la dama peruana Maria del Carmen Gallegos Dávalos del Castillo, filla dels comtes de Casa Dávalos. Aquest títol seria heretat pels Riquer el 1817, esdevenint marquesos de Benavent i comtes de Casa Dávalos. Carlins declarats, els Riquer s'exiliaren i van vendre successivament el seu patrimoni, restant finalment l'arxiu com a darrer testimoni de l'esplendor d'aquella casa nobiliària. No obstant, la família donà personalitats de relleu per a la cultura catalana, particularment a través de les figures d'Alexandre de Riquer i Ynglada, poeta i pintor que va vendre el títol de marquesos de Benavent als Sentmenat i Riquer, i més darrerament del filòleg Martí de Riquer i Morera.

2.- DESCRIPCIÓ DEL FONTS

El fons ingressat ja a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC) és constituït per la documentació aplegada històricament pel llinatge Riquer i els altres d'emparentats. Pel que fa a l'organització del mateix arxiu, inclou un registre dels pergamins del marquesat de Benavent (segle XVIII). Conté llibres de notes de descendència i successions, genealogies, documentació heràldica, registres d'actes i escriptures, i documentació patrimonial i familiar dels successius llinatges Riquer (1418-1939) i Sabater (1364-1838), dels Botella de Benavent (1670), dels Agullana de Girona (1526-1656), dels de Miquel de Cruïlles i Palau-sator, dels Sanz de Latrás de Latrás, Mipana i Ligüerre de Cinca (Aragó) (segles XV-XVII), de la família Ribera, comtes de Casa Dávalos (segles XVI-XVIII), i de les famílies Morera, Camps i Palau (1853-1976). Pel que fa al patrimoni, l'arxiu documenta sobretot les propietats aplegades per les famílies Riquer, Remolins, Sabater, Agullana, de Miquel i Ynglada, així com la gestió general, la comptabilitat i la correspondència dels successius titulars del llinatge a partir de Felip de Riquer i Corrià (1639-1707), Baltasar de Riquer i Guíu (1675-1751), Felip-Mariano de Riquer i de Sabater (1750-1794), Francesc de Borja de Riquer i de Ros (1794-1849) i Martí de Riquer i Comelles (1849-1888). El fons aplega també la correspondència familiar des de mitjans del segle XVIII, així com plets de la família Agullana, els de l'herència Sabater i els dels marquesos de Benavent en relació a Palau-sator. Pel que fa a l'activitat rellevant de diversos membres del llinatge Riquer el fons conserva el testimoni de la seva participació a les carlinades i la pròpia de l'artista

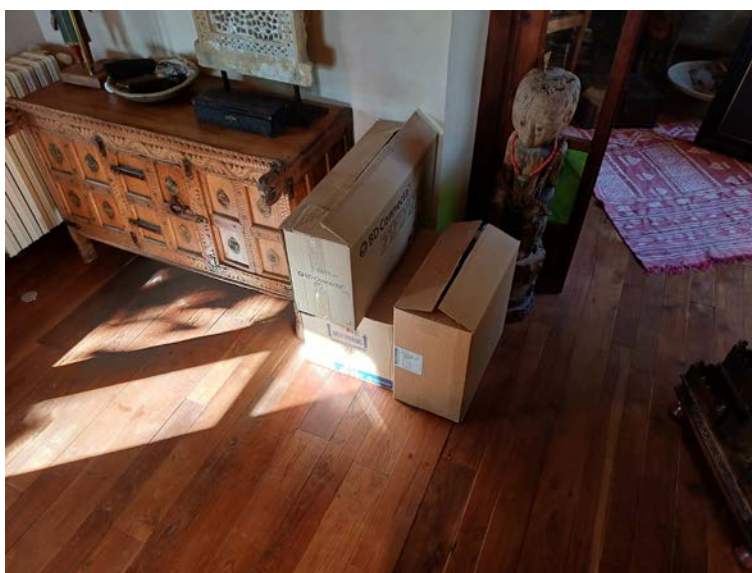
Alexandre de Riquer i Ynglada, així com la documentació de diversos benifets i relacionada amb la integració en ordres militars. En el seu conjunt, el fons Llinatge Riquer facilita una aproximació molt completa a la trajectòria d'una família molt rellevant a la Catalunya moderna, com evidencia el fet que ha servit de base per a l'elaboració de l'obra clàssica de Martí de Riquer i Morera "Quinze generacions d'una família catalana" (1979).

3.- HISTÒRIA ARXIVÍSTICA I TITULARITAT DEL FONS

El fons ha estat custodiat pels seus propietaris fins a l'ingrés a l'ANC. La tasca historiogràfica de Martí de Riquer i Morera, a la segona meitat del segle XX, va comportar una profunda intervenció sobre l'organització de l'arxiu. La mala conservació del fons ha destruït o malmès una part considerable dels seus pergamins.

El fons va ingressar a l'ANC, a títol de comodat per part del senyor Borja de Riquer i Permanyer, el dia 9 de juliol de 2015.

Tot i això, hi ha una part del fons que es va desplaçar a Mallorca al voltant de 1918. El Sr. Alexandre de Riquer, comte de la Casa Dávalos, dissenyador, dibuixant i pintor d'ofici, es va desplaçar a Mallorca i se n'hi va endur part del fons Riquer. Tot i que com va explicar el Sr. Jaume Morell, tenia la intenció de traslladar la totalitat del fons, no ho va fer. I aquest projecte va quedar truncat sobretot, perquè el 1920 el Sr. Alexandre Riquer va morir.

4.- DESCRIPCIÓ DE LA PART DEL FONS QUE ES TROBA EN MANS DEL Sr. JAUME MORELL

El Sr. Jaume Morell Alcover té la documentació que ara relacionarem per herència familiar.

Dividirem la descripció d'aquesta documentació en dos blocs:

1. **PRIMER BLOC.** La documentació textual que està vinculada amb el fons ANC1-1141 Llinatge Riquer, marquesos de Benavent i comtes de Casa Dávalos. La datació estaria entre 1373 i 1905.

Volum d'aproximadament 1,5 metres lineals.

Suport: paper i pergamí.

Hem dividit la descripció del contingut d'aquest fons en dues parts. La primera està dedicada als document enquadernats i de gran format. Tot i que en aquest llistat també hi trobarem una publicació, concretament la número 5. Hem numerat els documents del número 1 fins al 6. Hem creat una columna amb el títol, una amb les mides en centímetres, una amb la quantitat de folis, una amb la data i finalment un camp de descripció.

Número	Títol	Mides (cms)	Folis	Data	Descripció
1	Speculum. De béns que tenen a la zona de Calaf, Castellfolit de Riubregós.	Tapes: 26x39,5x11 Paper: 24,3x36,5	479 Presenta parts escrites, però bona part està en blanc	Segle XVII	Parts dels documents: Primera part. Registre ordenat alfabèticament de les persones amb les quals es té relació. Segona part. Censos i censals Tercera part. Testaments i beneficis Quarta part. Malacara Mayanell y Carlenias Cinquena part. Benavent y Alendi Sisena part. Carroras Setena part. Sadó y Riber Vuitena part Casas y terras Novena part. Diversorum Documents entre els folis del volum: Entre foli 29 i 30. Documents en paper de la Casa Benavent, Tapa en paper de sentència arbitral donada entre Jaume Salavert i la Universitat d'Iborra de 22 de desembre de 1637. Entre foli 81 i 82. Nota en paper Nota de Delmes de Malacasa i Maganell. Entre 84 i 85. Nota del 17 de maig de 1686 de la venda del censos. Entre 142 i 143. Nota en paper de 23 d'agost de 1862 a Calaf que parla dels documents del registre de C. Sabater. Entre 148 i 149. Tres notes amb paper. Entre 199 i 200. 5 notes amb paper. Entre 202 i 203. 2 documents amb paper Entre 205 i 206. 2 documents amb paper. Entre 478 i 479 sobre petit d'una carta. Cobertes de fusta recobertes en pell i amb proteccions metàl·liques. Ha pedut les tanques. Enquadrenació de 8 quadrens, aproximadament. Les caplletres presenten tintes ferrogàliques.
2	Speculum de la hisenda de Barcelona.	Tapes: 26x35,8x10,2 Paper: 24,8x34	471	Segle XVII Cap al 1639 aproximadament	Parts del document: Primera part. Registre ordenat alfabèticament per persones Segona part. Censals y la hisenda de Barcelona Tercera part. Delmes Quarta part. Palau Saltor Cinquena part. Beneficis i causes pies Sisena part. Cartellà Setena part. Cases i terres Vuitena part. Testaments, privilegis militars Novena part. Diversorum Entre mig dels folis hi ha notes i fragments de documents en paper. Hi ha forces folis en blanc. Cobertes de fusta recobertes de pell. Té proteccions metàl·liques i conserva les tanques del volum. Enquadrenació de 8 volums. Les caplletres presenten tintes ferrogàliques.
3	Capbreu de les rendes de Palau-Sator i sos termes de doña Eleonor de Agullana muller de don Martin Sanz de Labraz y de Agullana. Com el castell a sa de dit Castell de Palau-Sator y los termes. Sou comensal dit capbreu a 11 de juny de 1614 y acabat a 17 de gener de 1619. En poder de Rafel Vilella notari de Púbol.	Tapes: 25,3x35,4x5,5 Paper: 25x34,7	211	1614-1619	Registre ordenat alfabèticament per cognoms al principi. El documents estan transcrits sencers. Tapes de cartó amb cobertes de pell. Té una tanca amb un cordó. La part superior del paper presenta una part mullada antiga, segurament també s'hi ha generat algun fong. Conté enquadrenació i al seu interrior hi ha 9 quaderns.

4	Capbreu de 1506. Pollença.	Tapes: 29x39x5 Paper: 29,5x40,5	175	1506	Està organitzat per festivitats. Sant Joan, Sant Miquel, Nadal. Hi ha problemes amb la integritat de l'enquadrernació. Hi ha dobleenquadrernació. L'original amb pergamí que conté una il·lustració amb un escut. I una sobreposada amb cartró forrat de pell que ha perdut tota l'estructura. Hi ha algunes pàgines en blanc. Hi ha algun document en paper entremig.
5	Historia general de España. Compuesta, emendad y añadida por el padre Juan De Mariana de la compañía de Jesús. Tomo undecimo.	Total: 10x16x3,5	444 pàgines	1737	En ambers a costa de Marcos Miquel Bousquer i la companyia , mercaderes de libros. L'enquadrernació de pell s'ha deslligat.
6	Memorial genealogico al rei Nuestro Señor por Juan Joseph de Cevallos Ribera y Davalos, conde de las Torres,&c.	Total:14,8x20,7 x0,8	167 pàgines	1770	L'enquadrernació de pell s'ha deslligat.

La segona part estaria dedicada als documents, escriptures en pergamí i en paper que varem identificar. Aquesta part està dividit primer en tres subgrups que estan encapçalats amb el número 7-8. En un primer moment hi havia dos blocs, que un cop els varem començar a descriure varem veure que es podien agrupar en tres grups diferents, un dedicat a documents enquadrernats, un amb escriptures amb pergamí i finalment un amb escriptura amb suport paper. A continuació hi ha 8 lligats amb documents en paper que hem respectat la numeració d'origen. Van del l'1 al 7 i repeteixen el número 5.

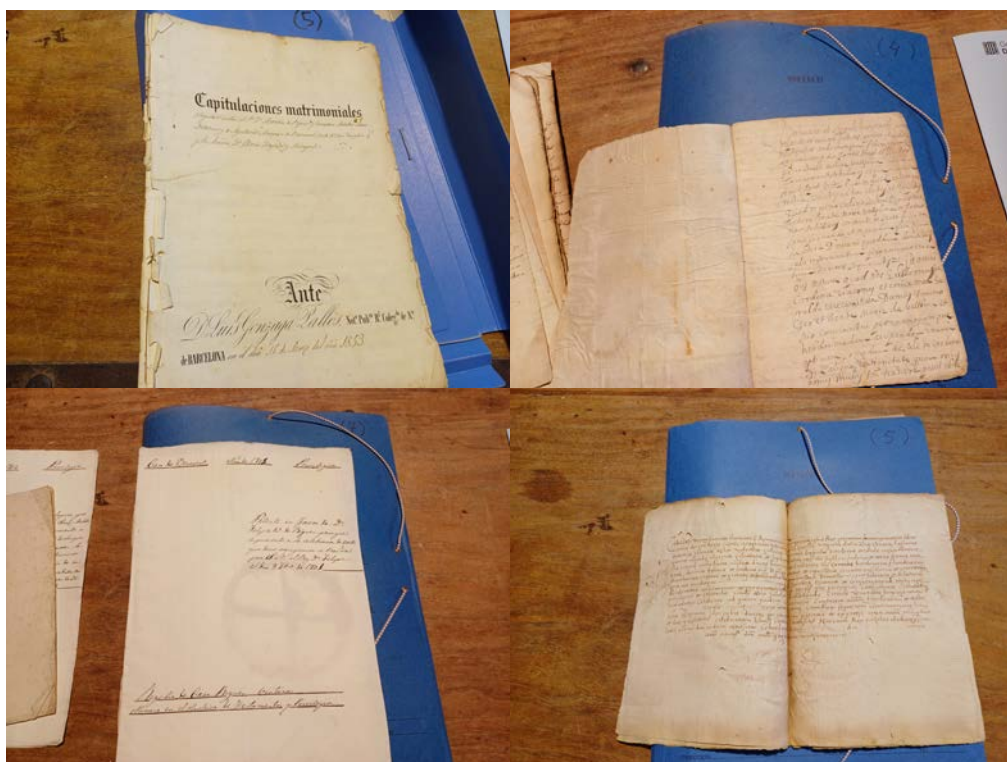
Per a la descripció d'aquest bloc dividit la informació en 6 columnes, la primera la numeració que ens a serveix per identificar les blocs, la segona amb el suport del

document (tot i que del C1 al C7 en aquest apartat hi hem inclòs el títol propi del lligall), la tercera amb la quantitat de documents, la quarta en la mida en centímetres (en aquest cas es van agafar els documents més representatius), la cinquena la data i finalment la darrera un llistat dels documents més destacats. Els documents més destacats dels 3 primers apartats és complerta, però, a partir del lligall C1 fins al final són 4 dels documents més destacats. Només amb l'excepció del lligall C2 que eren retalls de premsa que es va optar per no fer cap llistat.

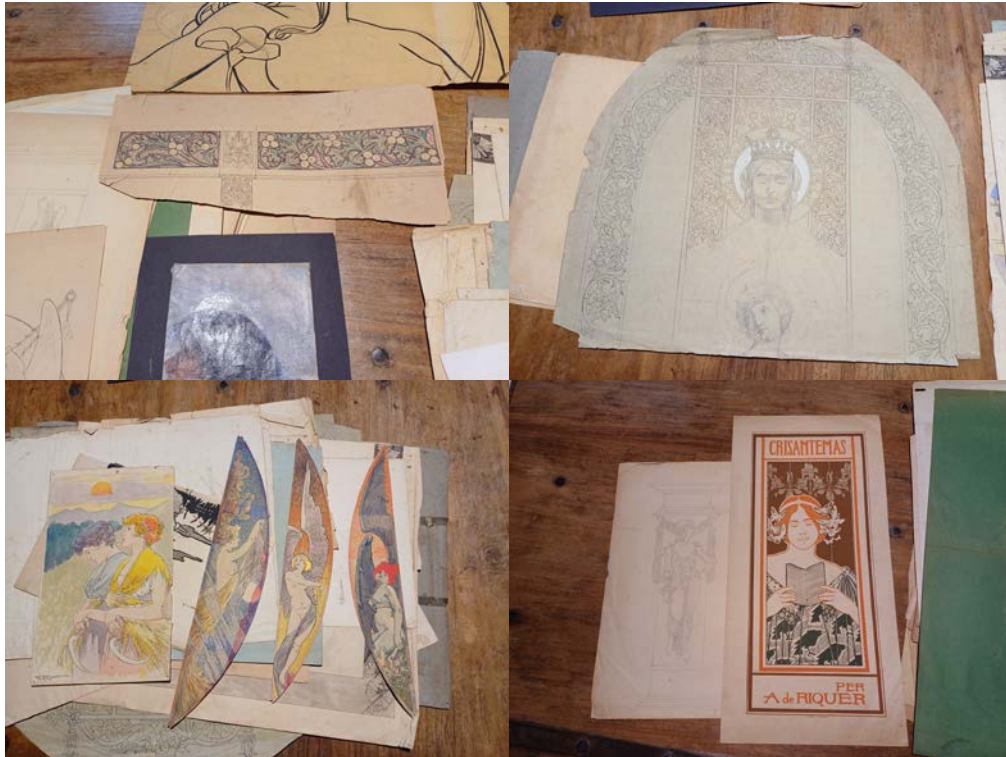
Número	Suport	Quantitat de documents	Mides cms	Data	Documents destacats
7 i 8	Documents en pergami	14	25-25,5 69x55	Segles XIV-XVII	1. Remolins. "En este documento ay el escudo de armas de dicha casa". 2. "Remision sobre la muerte de Pedro Escuder de Girona" (1529). 3. "Los privilegis del cardenal Remolins de virei de Nàpols" (1511). 4. Privilegis de virrei de Nàpols per a don Francisco de Remolins cardenal de Sorrento (1512). 5. Privilegis de vege de Lleida en favor de Jeronim de Remolins (1565) Conté segell de cera en males condicions. 6. Títol doctor de Miquel Agullana (1598). Ha perdut el segell de cera. 7. Testament de Honrada Madona, muller de Bernat Gelabert (1411). 8. Reconeixement de Ramon Gelabert (1415). 9. Reconeixement de béns de Sant Benet de Bages a Castellfollit (1432). Ha perdut el segell. 10. Reconeixement de Bernat Gelabert a Castellfollit (1373). 11. Àpoca de Mateu Orriols, mercader de Lleida (1514) . 12. Benefici de Pere Astrada (1395). 13. Carta (1383). 14. Privilegi de Francesc Sabater (Capità general de Catalunya) (1608).
7 i 8	Documents en paper enquadernats amb pell	8	22,5x33,5 28,5x42	Segles XVI-XVII	1. Diferents confessions autenticades per Jacint Borràs, notari públic de Barcelona, las quals foren tretes de diferents capbreus i autenticades lo any 1661. Núm. 20. 2. Capítols matrimonials entre Gabriel Bru, ciutadà honrat de la ciutat de Lleida, i Àngela Gallart (1633). Pergami de 1534 a les cobertes. 3. Concòrdia feta i firmada entre lo executors del testament de don Pere Llorenç de una part i de altre Felip de Riquer (1539). Tapes amb un document en pergami de 1482, retallat. 4. Ordinacions confraria. Dos quaderns relligats amb tapa de pergami. El primer quadren és en pergami i el segon en paper. 5. Capítols matrimonials fets i formats entre don Ramon Sabater i de ces Comes de Castellfollit ab dona Anna Montaner filla de Hippolyt Montaner donzell, senyor de Ganer(1622). Nota interior en paper posterior. Núm. 4. 6. Llibre de memòries dels actes de les propietats censals y altres coses Antoni Oliba, doctor y sogre de Hippolit Montaner (segle XVII). Hi ha documents sense enquadernar. Núm. 9. 7. Fragment de llibre notarial (1368). Les cobertes de pergami no hi són senceres i contenen un document. Es conserva tres quadrens relligats. 8. Speculum de la casa de la Selva (Segle XVII) El relligat ja ha perdut la seva estructura.

7 i 8	Documents en paper	6	21x32,5 15,5x21,5	Segles XVII-XX	1. Òbit de la Sra. Eleonor de Agullana (1656) a Santa Maria del Mar. 2. Registre de censals de Rafel Agullana (1863). Les tapes estan molt dèbils i la tinta és ferrogàlica. 3. Llibret del projecte de reglament per a la Societat "Los Pavos" (1892). 4. "Datos de la casa de Riquer y de todos los antepasados de dicha familia para que los que lleben dicho apellido sepan algo de el y sepan darle onores que merese com hasta lo presente se aecho" (1915). 5. Títol de la Creu Roja Internacional per Martí de Riquer, marquès de Benavent (1873). Conté segell de cera. 6. Alegació de Josep de Alemany i Gil de Bernabé contra l'Ajuntament de Cabanabona (1862). Cobertes en paper i l'interior en paper vegetal.
C.1	Carpeta de documents en paper (1). Documentos sobre el título de conde de casa Dávalos. Documents en paper.	30 aproximada ment. Diversa difícils de destriar.	23x34,5x5,5	Segle XIX	Hi ha documentació de caràcter familiar i de gestió de béns i títols. Destaquem: 1. Relació històrica feta per Josep de Riquer i Ynglada fill 3r de Dn Martí de Riquer e Ynglada, marquesos de Benavent, condes de la casa Dávalos. 2. Arbres genealògics de la família Riquer. 3. Codicil testamentari de Lluís Sabater (1654). 4. Concòrdia entre el rector de la Seu d'Urgell i Martí Sabater de Agullana (1762).
C.2	Documentos sobre el título de conde de casa Dávalos. Format paper.	No s'ha quantificat	23x34,5x2	Segle XIX	Conjunt de recull de premsa del segle XIX. Correo Catalan, La Derecha, El Correo Español, Butlletí de la província de Barcelona.
C.3	Documentos sobre el título de conde de casa Dávalos. Documents en paper.	37	23x24,5x4,5	Segles XVI-XIX	Hi ha documentació de caràcter familiar i de gestió de béns i títols. Destaquem: 1. "Traslado de un pregon despachado del muy ilustre senyor don Francisco de Borja, marques de Lombany , lugar del teniente general de Catalunya" (1773). 2. "Óbito de don Martin de Agullana", marques de Benavent (1815). 3. "Partida de Baptisme de don Felipe de Riquer" (1600). 4. Partida de casament de dn Francesc de Borja de Riquer i de Maria Carme de Riquer i de Gallegos (1817).
C.4	Documentos sobre el título de conde de casa Dávalos. Documents en paper.	35 aproximada ment	23x24,5x5	Segles XVII-XIX	Hi ha documentació de caràcter familiar. Destaquem: 1. Capítols matrimonials entre de Martí Sansdelatras y doña Eleonor de Agullana (1603). 2. Concòrdia entre l'Il·lustre marquès de Benavent y don Jaume Dote (1805). 3. "Notícia històrica de la genealogia de los condes de Altares, que sirve para la substitución del masqués de Benavent al referido condado (notícies del segle XI al XVII)". 4. Donació d'una càrrega de sal de Cardona cada setmana al real convent de Vallbona i una sentència que es feu para que fou donada (1715).
C.5.1	Documentos sobre el título de conde de casa Dávalos. Mayormente relacionados con A. De Riquer, su mujer Dolores Palau y los progenitores de ambos y otros del siglo XIX. Documents en paper.	35 aproximada ment	23x24,5x5,6	Segles XIX	Hi ha documentació de caràcter familiar. Destaquem: 1. Capítols matrimonials entre Martí de Riquer i Comelles i Elisa Ynglada Moragas (1853). 2. Testament de Pere Palau i Flaquer (1881). 3. Debitori d'Alexandre de Riquer i Yngallada a favor d'Antonia Llongueras Maràs (1905). 4. Declarativo de mayor quantia de Palau Gonzalez de Quijano contra Gonzalez de Quijano (1893).

C.5.2	Documentos sobre el título de conde de casa Dávalos. Documents en paper.	30 aproximada ment. Diversa difícil de destriar	23x24,5x1	Segles XVI-XIX	Hi ha dos grups de documents: 1. Pertanyen al primer grup perquè presenten els mateixos senyals que han petit humitats. Aquesta senyal és una franja vertical d'un marró més fosc. Dins d'aquest bloc de document, n'hi ha que segurament no pertanyen a aquest grup i serà necessària una identificació més exhaustiva. 2. Un document que no presenta cap senyal. Citació a Geronim de Miquel donzell perquè comparegui a Corts a Barcelona el 1529, citat per l'Emperador Carles V.
C.6	Documentos sobre el título de conde de casa Dávalos. Documents en paper.	52 aproximada ment	23x24,5x6,5	Segles XVII-XVIII	Hi ha documentació de caràcter familiar. Destaquem: 1. Dispensa per a casament de Rafel Xatma i de Magdalena d'Agullana (1634). 2. Publicació testamentaria de Leonor de Agullana (1657). 3. Inventario tomado por Francisca de Sabater i de Meca (1745). 4. Concòrdia feta entre Lleonor de Agullana i el comte de Altares (1656).
C.7	Documentos sobre el título de conde de casa Dávalos. Documents en paper.	48 aproximada ment	23x24,5x6,5	Segle XVIII. Hi ha documentació d'altres segles, però, són còpies.	Hi ha documentació de caràcter familiar. Destaquem: 1. Capítols matrimonials de Eleonor de Ramon y de Riquer (1794). 2. "Títulos. Informe que per mayor se feu a la Reial Audiència de Catalunya consultada per lo Rey Nuestro Señor sobre lo memorial donat a sa magestat en virtud del qual se obtingué la gracia de la reintegració de la casa de Riquer a las escrivanies de la curia ordinaria de Lleida" (1744). 3. Testament de Gabriel Bru, ciutadà honrat de Lleida (1703). 4. Patent a favor de Felip de Riquer per presentar-se a la celebració de Corts a Barcelona (1701).

2. **SEGON BLOC.** El conjunt de dibuixos i esbossos que podrien estar vinculats a la creació d'un fons diferenciat del de la família Riquer, en aquest cas estaria dedicat al Sr. Alexandre de Riquer i Ynglada, comte de Casa Dávalos, dissenyador, dibuixant i pintor. Datació entre la segona meitat del segle XIX i principis del segle XX. Volum d'uns 80 dibuixos aproximadament. Suport: paper.

5.- CONVENIÈNCIA D'ACCEPTAR LA CESSIÓ DEL FONS

Es considera convenient mirar d'obtenir aquesta part del fons per les següents raons:

1. La part de la documentació textual que està vinculada amb el fons ANC1-1141 Llinatge Riquer, marquesos de Benavent i comtes de Casa Dávalos ajudarien a completar el fons que ja està dipositat a l'Arxiu Nacional de Catalunya, ja que són fragments del fons que encaixen perfectament.
2. La part de la documentació gràfica que podria formar part d'un nou fons dedicat a Alexandre de Riquer seria molt interessant per nodrir els fons de l'Arxiu Nacional de Catalunya amb una figura dedicada al disseny de finals del segle XIX i principis del XX, essent una de les figures més importants del modernisme a Catalunya.

Arxiu Nacional de Catalunya
El cap de l'Àrea dels Fons Històrics
Josep Ribas Solà